

ANALIZA SISTEMELOR ELECTORALE ALE REPUBLICII AUSTRIA ȘI REGATULUI BELGIEI

Andrei RACU,
doctorand, ULIM

SUMMARY

This scientific article is an analysis of electoral systems at the European Union level, electoral systems that are used in Austria and Belgium. The first part of the article shows the structure of the electoral system of the Republic of Austria and makes it a feature. The second part shows the structure of the Kingdom of Belgium electoral system and makes it a feature. At the end of the article we make certain conclusions.

Keywords: Austria, Belgium, electoral system, the d'Hondt method, parliamentary elections, local elections, European Parliament elections

REZUMAT

Prezentul articol, în materie științifică, reprezintă o analiză în domeniul sistemelor electorale la nivel de Uniune Europeană, sisteme electorale ce sînt utilizate în republica Austria și Regatul Belgiei. În prima parte a articolului arătăm structura sistemului electoral al Republicii Austria și îi facem o caracteristică. În partea a doua arătăm structura sistemului electoral al Regatului Belgia și îi facem o caracteristică. La finele articolului facem anumite concluzii.

Cuvinte-cheie: Republica Austria, Regatul Belgiei, sistem electoral, metoda d'Hondt, alegeri parlamentare, alegeri locale, alegeri pentru Parlamentul European.

Introducere. Alegerile populare sînt un indicator al gradului de democratizare a unei societăți, dar și garanția realizării principiului suveranității naționale. Sistemul electoral utilizat în cadrul procesului electoral diferă de la stat la stat, iar alegerea unui anumit tip de sistem electoral ține de mai mulți factori, cum ar fi structura statului, structura organelor reprezentative, tradiția politică, sistemul de partide, oportunitatea elitelor politice aflate la guvernare ș.a. În continuare vom încerca să facem o caracteristică a sistemelor electorale folosite în Republica Austria și Regatul Belgiei, care pot servi, în tot sau în parte, drept modele pentru îmbunătățirea sistemului electoral al Republicii Moldova.

Materiale și metode aplicate. Studiul efectuat a avut la bază cercetarea doctrinei, a legislației internaționale în domeniu, dar și a practicii statelor în procesele vizate. Metodele de cercetare aplicate au fost: logică, sistemică, juridică, istorică și comparativă.

Rezultate obținute și discuții. Vom face o caracteristică a sistemelor electorale folosite în Austria și Belgia, care pot fi niște modele

pentru sistemul electoral din Republica Moldova.

Austria este o republică parlamentară, democratică, cu o structură de stat federativă. În componența federației intră nouă landuri: Burgenland, Carintia, Austria Inferioară, Austria Superioară, Salzburg, Stiria, Tirol, Vorarlberg și Viena. Landurile sînt împărțite în districte regionale, care se organizează pe principiul autogovernării.

Toate organele guvernamentale reprezentative din Austria, la toate nivelurile, se formează prin vot popular direct, fapt ce indică în special la caracterul democratic al acestora, odata ce acestea sînt organe publice legitimitatea cărora derivă direct de la popor.

Cu excepția președintelui federal, care este, de asemenea, ales direct de către popor, toate celelalte organe ale puterii executive de stat sînt numite de către organele reprezentative de diferite niveluri.

În Austria, organele reprezentative de toate nivelurile sînt alese pe baza sistemului electoral proporțional. Aceasta înseamnă că participarea partidelor sau a candidaților la formarea voinței politice a statului este direct proporțională cu puterea lor rela-

tivă și cu importanța acestora, iar numărul de locuri obținute în organele reprezentative sînt distribuite proporțional cu numărul total de voturi primite de către partide la alegeri. Există și un prag electoral de 4% prevăzut pentru accesul partidelor politice la cea de a doua și a treia fază a procesului de alocare a mandatelor, respectiv cele care se derulează la nivelul celor 9 provincii și la nivel federal. Alegătorul poate vota o singură listă de candidați, listă pe care poate să exprime și o preferință pentru unul dintre candidați.

Parlamentul austriac este unul bicameral, fiind format din Consiliul Național (Nationalrat), care are 183 de membri, și Consiliul Federal (Bundesrat), cu 64 de membri.

În Consiliul Federal, locurile sînt împărțite între partide în conformitate cu numărul de locuri pe care acestea le dețin în adunările regionale. Membrii Consiliului Federal sînt aleși pentru patru sau șase ani de către parlamentele regionale.

Consiliul Național este ales pentru o perioadă de cinci ani printr-un sistem electoral proporțional cu scrutin de listă închisă și vot preferențial (opțional). Procedura

de desfășurare a alegerilor pentru Consiliul Național este stabilită prin *Legea federală privind alegerile pentru Consiliul Național*, adoptată la 27 noiembrie 1970, cu modificările și completările ulterioare, în conformitate cu principiile stabilite în alineatul 2 al articolului 26 din Constituția Austriei.

Partidele politice pot propune liste de candidați, pe lângă nivelul federal, la nivelul celor 9 „provincii” (Länder), precum și la nivelul celor 43 de districte regionale în care sînt împărțite provinciile respective.

Numărătoarea voturilor se face, mai întîi, la nivelul districtelor regionale, unde numărul de voturi necesar pentru a cîștiga un mandat este egal cu numărul de voturi exprimate în district împărțit la numărul de mandate atribuite districtului respectiv. Numărul de mandate care revin fiecărui partid politic într-un district se determină prin metoda Hagenbach-Bischoff (pentru fiecare partid, numărul de voturi se împarte la numărul de mandate care revin districtului, mărit cu unu).

Voturile care nu sînt luate în considerare la nivelul districtelor (resturile operațiilor de împărțire) sînt cumulate, pentru fiecare partid în parte, la nivelul provinciilor, dar numai pentru partidele care depășesc pragul de 4% din totalul voturilor la nivelul provinciilor. Sistemul de atribuire a mandatelor folosit la acest nivel este similar cu cel de la nivel local.

Voturile rămase nefolosite și la nivelul provinciilor sînt cumulate la nivel federal, dar numai pentru partidele care depășesc 4% din totalul voturilor exprimate la nivel federal. La acest nivel este folosită formula d’Hondt pentru alocarea mandatelor.

Odată stabilit numărul de mandate corespunzător fiecărui partid politic, de mandatele respective vor beneficia, în primul rînd, candidații care întrunesc un număr de voturi preferențiale egal cu cel pu-

țin jumătate din coeficientul electoral al circumscripției (numărul de voturi corespunzător unui mandat, obținut prin împărțirea numărului total de voturi valabil exprimate în circumscripție la numărul de mandate corespunzător circumscripției respective) sau cel puțin este egal cu 1/6 din voturile valide acordate partidului său în respectiva circumscripție. Ordinea în care se face distribuția mandatelor este determinată de numărul voturilor preferențiale obținute de fiecare candidat. În cazul în care unul sau mai mulți candidați sînt îndreptățiți să primească ultimul mandat care este de distribuit în circumscripție, decisivă este poziția candidatului pe lista partidului.

Mandatele alocate unui partid care nu pot fi distribuite candidaților pe baza voturilor preferențiale (sînt mai puțini candidați care întrunesc condițiile menționate mai sus decît numărul de mandate care sînt de distribuit), vor fi acordate candidaților în ordinea descrescătoare a poziției pe care aceștia o ocupă pe lista partidului ^[1].

Procedura de alegere a președintelui federal este determinată de *Legea federală privind alegerile Președintelui Federal* din 1971, cu modificările și completările ulterioare.

Președintele Federal este ales prin sufragiu universal și direct, pentru un mandat de șase ani, cu posibilitatea de a fi reales doar o dată. În cazul în care la alegeri există un singur candidat, alegerile sînt organizate sub forma unui vot „pro” sau „contra” acestui candidat. Landurile sînt de drept, printr-o simplă lege la nivel de land, de a introduce votul obligatoriu pentru alegerea Președintelui Federal. Alegerea Președintelui Federal nu poate avea loc concomitent cu orice alte alegeri sau referendum.

Constituția Austriei oferă o oportunitate unică de a revoca Președintele Federal prin vot popular. Pentru a efectua această

procedură, este necesară decizia Consiliului Național, în prezența a cel puțin jumătate din membrii săi, care cu o majoritate de două treimi din voturile exprimate pot aduce o acuzație împotriva Președintelui Federal și pot solicita convocarea Adunării Federale. O astfel de decizie a Consiliului Național suspendă exercitarea în continuare a atribuțiilor sale de către Președinte. Adunarea Federală este convocată de Cancelarul federal și reprezintă în sine o ședință comună a Consiliului Național și Consiliului Federal. Adunarea Federală decide cu privire la necesitatea unui vot popular. Pe baza rezultatelor votului popular, Președintele Federal sau este revocat din funcție, sau, în cazul în care învinuirile aduse sînt respinse de alegători, este considerat a fi reales în postul său, ceea ce atrage după sine dizolvarea Consiliului Național. Trebuie de remarcat faptul că pînă în prezent această procedură nu a fost utilizată.

După aderarea Austriei la Uniunea Europeană în 1995, a apărut necesitatea de a adopta dispoziții constituționale și legale relevante, care au fost puse în aplicare prin adoptarea unei legi federale constituționale în 1994 ^[2], ca un amendament la Constituție (cap. B. „Uniunea Europeană”, art. 23a–23f). Această lege conține, pe lângă altele, un șir de prevederi referitoare la alegerea deputaților austrieci în Parlamentul European ^[3].

Cetățenii austrieci, ca și toți cetățenii din statele-membre ale UE, au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European în statul lor natal sau în orice alt stat-mambru al Uniunii Europene, în care își au reședința (art. 19 din Tratatul UE în ediția Tratatului de la Nisa). Numărul de deputați aleși pe teritoriul diferitelor state este determinat de cote, care sînt fixate direct de Tratatul UE (art. 190) ^[4]. Conform acestui articol, Austria alegea 21 de deputați. În legătură cu ultima extindere a UE, în acest

articol, prin Tratatul de aderare din 2003, au fost efectuate modificări, ca urmare numărul deputaților aleși din Austria a scăzut de la 21 la 18^[5].

Alegerile sînt organizate pe baza sistemului proporțional cu scrutin de listă și vot preferențial, organizat într-o singură circumscripție electorală constituită la nivelul întregului teritoriu federal. Listele de candidați care obțin mai puțin de 4% din voturi nu se califică pentru alocarea mandatelor. Alegătorul are un singur vot pe care îl acordă fie unei liste cu toți cei menționați pe lista respectivă, fie unui anume candidat de pe acea listă. Repartizarea mandatelor către partidele politice se realizează prin algoritmul d'Hondt. În cadrul fiecărui partid, mandatele sînt distribuite candidaților de pe listă în funcție de numărul de voturi preferențiale obținut de fiecare dintre aceștia din totalul voturilor exprimate în favoarea partidului respectiv.

Belgia, sau Regatul Belgiei, este o monarhie parlamentară constituțională cu o structură de stat federală, care se bazează pe aplicarea principiului consensului în procesul decizional și pe protecția drepturilor minorităților.

În Belgia lipsește instituția Președintelui, șeful statului fiind Regele. În conformitate cu Constituția belgiană, acesta are atît atribuții legislative, cît și executive. În prezent, Regele Belgiei este Albert al II-lea.

Puterea legislativă în Belgia este înfăptuită de către Parlament, care este bicameral, compus din Camera Reprezentanților și Senat.

Camera Reprezentanților este formată din 150 de membri, aleși pentru un mandat de patru ani. Pentru alegerea Camerei Reprezentanților se folosește un sistem proporțional cu scrutin de listă și vot preferențial (opțional), organizat la nivelul mai multor circumscripții plurinominale. Într-o circumscripție electorală pot fi de

la 4 la 24 de mandate de deputat. Numărul de alegători per un mandat de deputat este egal în toate circumscripțiile electorale. La fiecare 10 ani are loc un recensămînt al populației, care și este pus ca bază pentru a determina hotarele circumscripțiilor electorale.

Senatul este format din 71 de membri. Conform Constituției Belgiei, durata mandatului de senator este de patru ani. 40 de senatori sînt aleși în alegerile generale și, în același timp cu alegerea Camerei Reprezentanților, 21 de delegați la Senat, pe baza alegerilor indirecte ale celor trei municipalități, 10 – senatori cooptați, astfel se aplică un sistem mixt de formare: alegeri directe, alegeri indirecte și cooptare. În plus, prin lege copiii regelui sînt, de asemenea, senatori, dar nu joacă niciun rol politic în Senat. Din cei 40 de senatori aleși din 25 de candidați lista flamand, 15 sînt vorbitori de limba franceză în cadrul sistemului de reprezentare proporțională. În ceea ce privește obținerea mandatului de membru al Senatului, 40 dintre senatori sînt aleși direct, odată cu alegerea membrilor Camerei Reprezentanților, în circumscripții plurinominale constituite pe criterii lingvistice, unde 25 de senatori sînt aleși de către colegiul electoral olandez și 15 – de către colegiul electoral francez, folosindu-se sistemul proporțional cu scrutin de listă. 21 de senatori, în urma unor alegeri indirecte, sînt desemnați de către adunările comunităților, 10 – de către și din cadrul consiliului comunității flamande, 10 sînt numiți de consiliul comunității franceze și 1 de către și din cadrul consiliului comunității germane. Încă 10 senatori sînt numiți în funcție de partidele reprezentate în Senat, dintre care 6 de către senatorii aleși direct și 4 de către cei 21 de senatori desemnați de comunități. Descendenții direcți ai monarhului sînt, de asemenea, senatori, însă nu sînt luați în calcul atunci cînd se stabilește cvorumul

acestei Camere și nu influențează procesul politic.

Alegătorii sînt grupați, pe baza principiului lingvistic, în niște colegii electorale convenționale. Alegătorii din circumscripția la care aparține capitala pot vota pentru una dintre cele două liste de candidați, formate pe criterii lingvistice, în timp ce alegătorii din celelalte două regiuni lingvistice pot vota doar pentru lista de candidați din zona lingvistică în care locuiesc.

În Belgia, participarea la vot este obligatorie. Dreptul de vot obligatoriu a existat în Belgia din 1893. Absența nemotivată de la vot este pedepsită, penalizările constituind de la o simplă amendă, care măsoară de la 50 la 150 euro, iar în cazul neparticipării repetate în alegeri, pînă la pierderea drepturilor electorale cu ștergerea votantului din registrul electoral. Nu au dreptul de vot persoanele incapabile din punct de vedere mintal, persoanele deținute în locurile de detenție și persoanele private de dreptul de a vota pentru o anumită perioadă de timp.

Data alegerilor se aprobă prin decret regal. În Belgia nu există un prag electoral pentru candidați. La fel, nu există un prag al prezenței la vot, totuși prezența la vot, de obicei, depășește 90%.

La intrarea în secția de votare, alegătorul primește mai multe buletine de vot, cîte unul pentru fiecare partid aflat în competiție. El trebuie să aleagă un buletin și să îl introducă într-un plic pe care apoi îl introduce în urnă, avînd posibilitatea ca, pe buletinul respectiv, să poată scrie numele candidatului dorit de pe lista de candidați propusă de partidul căruia îi corespunde buletinul de vot respectiv.

La Camera Reprezentanților, în prima fază, se stabilește numărul de mandate care revin fiecărei liste, folosindu-se formula d'Hondt (numărul de voturi al fiecărei liste se împarte la un număr de divizori

întregi consecutivi 1, 2, 3, ..., egal cu numărul de mandate care sînt de atribuit, după care, odată ordonate cîturile acestei operațiuni efectuate pentru toate listele, în ordinea lor descrescătoare, fiecărui cît urmează să-i corespundă un mandat, pînă cînd se epuizează toate mandatele). După aceea, se stabilește cărora dintre candidații de pe listă urmează să le revină mandatele respective în modul următor:

- pentru fiecare listă care a obținut mandate, se calculează „cifra de eligibilitate”, împărțind numărul de voturi obținute de listă la numărul de locuri atribuite listei mărît cu unu;

- fiecare candidat în favoarea căruia s-au exprimat voturi preferențiale în număr egal cu cifra de eligibilitate este declarat ales;

- atunci cînd niciun candidat nu mai îndeplinește această condiție, se iau în calcul voturile exprimate nominal pentru candidat și jumătatea voturilor rămase după atribuirea locurilor. Primul candidat, în ordinea voturilor, este primul care poate beneficia de restul voturilor, pentru a atinge cifra de eligibilitate. Dacă această cifră a fost atinsă, restul voturilor se transmit celui de-al doilea candidat și așa mai departe ^[6].

Ceea ce ține de alegerile organizate în Belgia pentru a delega reprezentanții săi în Parlamentul European, vom menționa că inițial Belgia avea 24 de locuri, însă odată cu extinderea Uniunii Europene, numărul de locuri a fost limitat inițial la 22, iar odată cu aderarea Croației – la 21.

Alegerile sînt organizate pe baza sistemului proporțional cu scrutin de listă și vot preferențial. Din cei 21 de reprezentanți ai Belgiei în Parlamentul European, 12 sînt delegați din regiunea flamandă, 8 sînt delegați de regiunea francofonă și un delegat este din partea regiunelor germanofone.

Sub noua organizare federală a statului, alegerile pentru Parla-

mentul European sînt organizate în următoarele 4 circumscripții electorale:

1. Circumscripția flamandă, formată din districtele administrative ce aparțin regiunii flamande, cu excepția Hal-Vilvorde;

2. Circumscripția Walloon, formată din districtele administrative ale regiunii Walloon, cu excepția municipalităților din zona regiunilor de limbă germană;

3. Electoratul format din districtele administrative din zonele Brussels și Hal-Volvorde;

4. Electoratul din zona regiunilor vorbitoare de limbă germană.

Totodată, există 3 colegii electorale: francez, flamand și german. Persoanele care sînt înscrise pe listele electorale în zona Brussels–Hal-Vilvorde pot opta pentru colegiul electoral de limbă franceză sau pentru cel de limbă olandeză (flamandă) ^[7].

În Belgia, la alegerile pentru Parlamentul European nu există prag electoral și, la fel ca la alegerile parlamentare, prezența la vot este obligatorie. Alegătorii au un singur vot pe care îl acordă fie unei liste de candidați, fie unui anume candidat de pe o listă.

Mandatele sînt alocate partidelor politice și alianțelor prin intermediul sistemului reprezentării proporționale, folosindu-se formula d'Hondt, unde numărul de voturi primit de fiecare listă de candidați se divide, pe rînd, cu 1, 2, 3, 4, 5 ..., după care se dispun cîturile obținute pentru toate listele de candidați în ordine descrescătoare, aceasta fiind ordinea în care fiecărui cît urmează să-i corespundă cîte un mandat, pînă cînd sînt epuizate toate mandatele care sînt distribuite. În cadrul aceluiași partid, mandatele sînt distribuite între candidați în funcție de numărul de voturi preferențiale acordate fiecărui candidat în parte ^[8].

Concluzie. Vom menționa că orice experiență electorală este importantă și anumite elemente ale

sistemelor electorale austriac și belgian pot fi preluate și adaptate la realitățile Republicii Moldova, spre îmbunătățirea sistemului electoral autohton.

Recenzent:

Victor POPA,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Referințe bibliografice

1. Adrian Sorescu și alții. 25+2 sisteme electorale. București: Asociația Pro Democrația, 2006, p. 13.
2. Bundes-Verfassungsgesetz-novelle 1994 (Beitritts-Begleit-BVG). In: BGBl, nr. 1013/1994.
3. Kodex des österreichischen Rechts. Verfassungsrecht 2008/09. 28 Aufl., Stand 1.9.2008, p. 55–58.
4. Tratatul UE (text consolidat în conformitate cu modificările de la Nisa). URL. http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/uchred_docs/evr_soob_nice.htm
5. http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/uchred_docs/dogovor_pri-soed.htm
6. Adrian Sorescu și alții. Op. cit., p. 14.
7. Adrian Sorescu și alții. Op. cit., p. 43.
8. Ibidem.